

Anmeldelser

Torben Krogh, *Farvel til partierne - det politiske system under forvandling*, København: Gyldendal, 1998, 192 s., kr. 150,00.

Torben Krogh, der er en af landets bedste journalister og skarpeste politiske iagttagere, ville vist gerne have skrevet en bog om de politiske partiers krise. Men han sætter sig ind i tingene, før han skriver, og efter at have læst Lars Billes bog om *Partier i forandring*, formulerer han en mere nuanceret opfattelse af de danske politiske partiers situation: Partierne er ved at blive forvandlet i en sådan grad, at selve genkendeligheden kan gå tabt. Selv om de stadig vil blive betegnet som partier, og selv om de stadig vil opstille kandidater til valgene og organisere arbejdet i de folkevalgte forsamlinger, vil der ikke være meget tilbage af det, der hidtil er blevet forbundet med politiske partier. De vil være forvandlet (p. 12).

Hvad er det så, der ifølge forfatteren „traditionelt“ har karakteriseret de politiske partier her i landet? Hvad har den „gængse“ opfattelse af partierne været? Det har - kort sagt - været, at de har været massepartier i Duverger's forstand: Fast organiserede vælgerpartier med mange medlemmer (pp. 10-11). Men ikke nok med det. De havde også et internt medlemsdemokrati (p. 12), de var de vigtigste kanaler for repræsentationen af sociale gruppers interesser (pp. 10, 15, 94-95, 183-185), de havde afgørende indflydelse på væsentlige samfundsaktiviteter (p. 80) og beslutninger (p. 135) ud fra et helhedssyn (pp. 55-56, 106, 153, 156) ved at formulere de overordnede politiske mål og strategier (pp. 115, 145),

som medlemmerne stod nogenlunde samlet om (pp. 127, 158), de satte den politiske dagsorden (pp. 142, 154), de optrådte som myndige politiske vejledere for befolkningen (p. 123), de var selvberørende folkelige organisationer (pp. 181-182), og de var alt i alt rammen om et forpligtende, politisk fællesskab (p. 74).

Nu kan man stille det spørgsmål, om denne „traditionelle“ opfattelse af de politiske partier nogensinde har været en dækkende beskrivelse af deres virkemåde og betydning, eller om den snarere tegner et idylliseret billede af, hvad partierne en gang har været i en eller anden ikke nærmere bestemt politisk guldalder. Der er ikke et spørgsmål, som Torben Krogh beskæftiger sig meget med, men her ligger nogle oplagte forskningsmuligheder for politologien - lige fra første semesters politologiske opgave over 6. semesters opgaveseminarer og seminarer på overbygningen til specialer, ph.d.-afhandlinger og større forskningsprojekter. Han har formodentlig ikke helt uret i sin beskrivelsen af, hvad den „traditionelle“ eller „gængse“ opfattelse af partierne er, men det ville i sig selv være værd at undersøge nærmere.

Hvad er der så sket med partierne? Hvad er de ved at blive forvandlet til? Kort sagt er de ved at blive halvoffentlige institutioner (p. 14). Generelt er deres rolle og betydning blevet reduceret (p. 95), for eksempel er mediernes stigende betydning for fastsættelsen af den politiske dagsorden et af de områder i samfundet, „hvor partiernes tab af indflydelse har være mest dramatisk“ (p. 154), og i det hele taget giver partimedlemskab nu kun en beskedent indflydelse (p.178). Ved at

Anmeldelser

Torben Krogh, *Farvel til partierne - det politiske system under forvandling*, København: Gyldendal, 1998, 192 s., kr. 150,00.

Torben Krogh, der er en af landets bedste journalister og skarpeste politiske iagttagere, ville vist gerne have skrevet en bog om de politiske partiers krise. Men han sætter sig ind i tingene, før han skriver, og efter at have læst Lars Billes bog om *Partier i forandring*, formulerer han en mere nuanceret opfattelse af de danske politiske partiers situation: Partierne er ved at blive forvandlet i en sådan grad, at selve genkendeligheden kan gå tabt. Selv om de stadig vil blive betegnet som partier, og selv om de stadig vil opstille kandidater til valgene og organisere arbejdet i de folkevalgte forsamlinger, vil der ikke være meget tilbage af det, der hidtil er blevet forbundet med politiske partier. De vil være forvandlet (p. 12).

Hvad er det så, der ifølge forfatteren „traditionelt“ har karakteriseret de politiske partier her i landet? Hvad har den „gængse“ opfattelse af partierne været? Det har - kort sagt - været, at de har været massepartier i Duverger's forstand: Fast organiserede vælgerpartier med mange medlemmer (pp. 10-11). Men ikke nok med det. De havde også et internt medlemsdemokrati (p. 12), de var de vigtigste kanaler for repræsentationen af sociale gruppers interesser (pp. 10, 15, 94-95, 183-185), de havde afgørende indflydelse på væsentlige samfundsaktiviteter (p. 80) og beslutninger (p. 135) ud fra et helhedssyn (pp. 55-56, 106, 153, 156) ved at formulere de overordnede politiske mål og strategier (pp. 115, 145),

som medlemmerne stod nogenlunde samlet om (pp. 127, 158), de satte den politiske dagsorden (pp. 142, 154), de optrådte som myndige politiske vejledere for befolkningen (p. 123), de var selvberørende folkelige organisationer (pp. 181-182), og de var alt i alt rammen om et forpligtende, politisk fællesskab (p. 74).

Nu kan man stille det spørgsmål, om denne „traditionelle“ opfattelse af de politiske partier nogensinde har været en dækkende beskrivelse af deres virkemåde og betydning, eller om den snarere tegner et idylliseret billede af, hvad partierne en gang har været i en eller anden ikke nærmere bestemt politisk guldalder. Der er ikke et spørgsmål, som Torben Krogh beskæftiger sig meget med, men her ligger nogle oplagte forskningsmuligheder for politologien - lige fra første semesters politologiske opgave over 6. semesters opgaveseminarer og seminarer på overbygningen til specialer, ph.d.-afhandlinger og større forskningsprojekter. Han har formodentlig ikke helt uret i sin beskrivelsen af, hvad den „traditionelle“ eller „gængse“ opfattelse af partierne er, men det ville i sig selv være værd at undersøge nærmere.

Hvad er der så sket med partierne? Hvad er de ved at blive forvandlet til? Kort sagt er de ved at blive halvoffentlige institutioner (p. 14). Generelt er deres rolle og betydning blevet reduceret (p. 95), for eksempel er mediernes stigende betydning for fastsættelsen af den politiske dagsorden et af de områder i samfundet, „hvor partiernes tab af indflydelse har være mest dramatisk“ (p. 154), og i det hele taget giver partimedlemskab nu kun en beskedent indflydelse (p.178). Ved at

sætte sig selv på finansloven er de ved at glide ind i den offentlige sektor (pp. 180-183), de bliver i stigende omfang ekspertbårne institutioner, hvor indflydelsen samler sig hos de ansatte og den øverste ledelse, hvor medlemmerne bliver færre, og hvor deres synspunkter betyder mindre. Partisekretariatene har ligefrem udviklet sig til „små departementer, hvor ledelserne kan hente råd og oplysninger - og også ideer til politisk handling“ (p. 183).

Beskrivelsen kan i mangt og meget minde om, hvad Robert Michels sagde om det tyske socialdemokrati allerede i 1911, men der er selvfølgelig også afgørende forskelle. Medlemstallene er faktisk faldet drastisk i de danske partier, og den offentlige partistøtte har afløst medlemskontingenterne og de frivillige bidrag som den vigtigste finansieringskilde. Andre har før Krogh peget på disse nye tendenser, så der er ikke tale om nogen helt ny og overraskende beskrivelse af, hvad de danske partier er ved at blive til, men den står stærkt, fordi forfatteren sætter den ind i en helhedsvurdering af hele det danske politiske systems udvikling.

Det vil føre for vidt i denne anmeldelse at gå i detaljer med denne side af bogen. Kort sagt formuleres der en påstand om, at der er sket en svækkelse af Folketingets politiske indflydelse (p. 16), og dette begrundes så med en gennemgang af udviklingen af brugerdemokrati og øget anvendelse af folkeafstemninger, decentraliseringen af statslige opgaver til amter og kommuner, politikken udlicitering, den politiserende administration, den danske deltagelse i EU, og politikernes magttab til medierne. Her er et sandt katalog af påstande om, hvad der sker med magtforholdene i det danske demokrati, og hvis den nedsatte kommission til udredning af magten bliver i stand til syste-

matisk at bekræfte eller afkræfte disse påstande, vil den have gjort et flot arbejde.

Torben Kroghs bog om partiernes forvandling er særdeles velskrevet og krydret med mange velvalgte og aktuelle eksempler til belysning af de fremsatte påstande om dansk politik. Bogen rummer som antydning en guldgrube af sådanne påstande, som gennemgående har karakter af at være teser om de faktiske magtforhold og det danske demokratis funktionsmåde, og som må kunne provokere politologer til mere systematiske analyser. I en vis forstand er den største vanskelighed ved bogen, at det er svært at placere den entydigt som en debatbog, hvor der ikke kræves systematisk dokumentation, eller som en videnskabelig afhandling, der netop kræver en sådan dokumentation. Dens helhedssyn på det danske politiske system og magtforholdene peger i retning af, at der ikke er tale om nogen helt sædvanlig debatbog. Selv om mange af de fremførte påstande kan virke som postulater, opvejes dette af, at forfatteren faktisk inddrager resultater fra politologiske analyser - fortrinsvis af københavnsk oprindelse - som sit grundlag.

Palle Svensson
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Anton Steen, *Between Past and Future: Elites, Democracy and the State in Post-Communist Countries: A Comparison of Estonia, Latvia and Lithuania*, 1997, Aldershot: Ashgate, 389 + XX s., £47.50.

Anton Steen har gennemført en komparativ studie af de baltiske eliter i årene 1993-94. Steen rammer således lige ned i den periode, hvor transitionen til demo-